

La democràcia a debat

ASSAIG

XAVIER FILELLA

Jordi Sànchez (coordinador),
Política, poder i democràcia.
Pòrtic. Barcelona, 2001.

Jon Elster (compilador),
La democràcia deliberativa.
Gedisa. Barcelona, 2001.

La democràcia ha estat motiu de disputa al llarg dels 2.500 anys que van des de la seva primera definició en la Grècia clàssica fins a l'actualitat. En aquests 25 segles ha estat successivament establerta, atacada, destruïda, redefinida i reinstaurada. En la segona meitat del segle XX, d'altra banda, han desaparegut els principals enemics de la democràcia, que ha esdevingut gairebé l'equivalent de govern legítim. La democràcia, malgrat tot, segueix sent un tema de debat tant entre els especialistes com entre la ciutadania. En aquest sentit continuen obertes qüestions tan essencials com la mateixa definició de democràcia, l'abast de la participació ciutadana en les decisions col·lectives o la necessitat d'aprofundir la democràcia en els àmbits econòmic i laboral. Aquests són alguns dels temes que es presenten a *Política, poder i democràcia*, llibre coordinat per Jordi Sànchez, professor de ciència política a la UAB i a la UOC i director adjunt a la Fundació Jaume Bofill, i que constitueix una introducció a la ciència política. En les primeres pàgines del llibre, Jordi Sànchez defineix l'activitat política, contraposa les nocions antiga i moderna de democràcia en funció del paradigma pú-

Jordi Sànchez, coordinador de l'assaig 'Política, poder i democràcia'

blic-privat i introdueix el lector en els conceptes de democràcia i legitimitat.

D'aquest primer capítol voldria destacar-ne especialment les pàgines dedicades a l'Estat de benestar, en les quals Sànchez, després d'oferir una periodització de la seva evolució històrica, exposa la redefinició del model benestarista a partir de la crisi dels anys setanta i descriu les fortes polèmiques mantingudes sobre la bondat i la viabilitat de la intervenció pública entre liberals (amb crítiques d'improductivitat, ineficiència i negació de la llibertat) i marxistes (O'Connor: socialització dels costos i apropiació privada dels beneficis; Offe: crisi de legitimitat). Eduard Gonzalo, en el segon capítol del lli-

bre, ressegueix els fonaments històrics de la democràcia des dels seus orígens fins a l'actualitat, presenta el paradigma teòric de la democràcia liberal representativa, confronta els models liberal i republicà i, finalment, caracteritza les principals teories formulades al llarg del segle XX sobre la democràcia. En aquest sentit exposa de forma entenedora les conceptualitzacions d'autors tan reconeguts i diversos com ara Weber, Schumpeter, Rawls, Dworkin, Taylor, Habermas i Nozick, entre d'altres.

En el capítol final, Jordi Argelaguet compara la democràcia amb altres règims polítics i delimita les seves diferències amb les autocràcies. Finalment, presenta, dins del conjunt de

règims democràtics, una distinció entre sistemes parlamentaris i presidencialistes en funció de les relacions que s'estableixen entre els poders executiu i legislatiu.

POSICIONS CONTRAPOSADES

Política, poder i democràcia ens mostra, entre d'altres qüestions, que el funcionament efectiu de les democràcies en les societats contemporànies ensopega amb diverses dificultats, entre les quals es compta la seva capacitat per representar els ciutadans. Jon Elster ens presenta a *La democràcia deliberativa* un conjunt de treballs raonats des de posicions contraposades sobre la presa de decisions polítiques a través del debat basat en arguments i no en la negocia-

ció entre interessos. La lectura dels deu estudis inclosos en aquest volum ofereix una perspectiva sobre els procediments i els avantatges de la democràcia deliberativa en relació amb altres mètodes de presa de decisions col·lectives. Així, Joshua Cohen, un dels principals teòrics de la deliberació, defineix la democràcia deliberativa com el resultat d'un raonament públic entre participants lliures i iguals que, a la vegada, afirma un vigorós ideal de legitimitat política. En els successius articles es debat, entre altres temes, sobre les possibilitats de la deliberació per generar noves alternatives i obtenir més consens social, sobre la necessitat d'estructurar institucionalment la democràcia deliberativa, sobre les similituds entre la deliberació política i la científica, i sobre la incidència de la desigual distribució d'educació i informació en la deliberació. Els articles compilats per Jon Elster en aquest llibre ofereixen, en conjunt, una perspectiva molt realista de la democràcia deliberativa que no oblidia debatre també sobre els seus límits. En aquest sentit, Adam Przeworski ens recorda que la deliberació pot conduir a la dominació ideològica, Susan C. Stokes repassa les patologies de la deliberació i James Johnson es pronuncia per una argumentació crítica de la deliberació. Els llibres que comentem ofereixen, de la mà d'especialistes, una panoràmica clarificadora sobre el funcionament de la democràcia, a la vegada que aporten una diversitat de dades i arguments que, en essència, reflecteixen l'actual debat sobre les dificultats i els reptes que la democràcia haurà d'afrontar en el futur més immediat.

POESIA

Manel Garcia Grau, *Anatema*.
Premi Ausiàs March 2000.
Editorial Bromera.
Alzira, 2001.

En el do de la consciència

ROGER COSTA-PAU

Un dels eixos que vertebraven el llibre *Anatema*, de Manel Garcia Grau (Benicarló, 1962) –que va mereixer, l'any passat, el premi Ausiàs March que convoca anualment l'Ajuntament de Gandia–, és la concepció mateixa de la poesia. Sempre lligada, segons el poeta, a unes actituds de confrontació inevitable amb els valors de vacuïtat i de superficialitat que defensa i que estimula de manera aferissada la societat establerta: "Un llibre és una destal / una causa oberta un fuet d'espígol / una foguera un anatema un rastell una rauxa / un ullal de finestres capgirant l'ordre establert pels cínics / aquell cop de ràbia o de consciència / amb què algú que vol un poc més

digna la vida / sanglota damunt la taula en posar-s'hi cada dia o cada nit / a escoltar o a proclamar la fulgència del sol o de la mort [...]". De la mateixa manera que les síl·labes (els versos, els poemes) són com una "espasa de sol que fon panes de glaç i penúries" i "esdevenen l'únic viarany i l'última sendera / per a salvar les darreres i petites restes del naufragi".

UN 'JO POÈTIC' TRIPARTIT

Sota aquest condicionant, se'ns presenta un *jo poètic* tripartit, en consonància, pel que fa a l'estructura, amb les tres parts que conformen el volum: *De la dissidència*, *De la paradoxa* i *Dels combats*. El primer *jo poètic* correspon a la veu que observa i que constata una realitat devastada, un desgavell que el poeta veu

provocat pel llarg i pesarós naufragi. En segon lloc, trobem el *jo* capaç de denunciar, el *jo* que ha esdevingut reflexiu, perquè ha furgat en el seu fur intern (també en el dels altres, en la mesura que li ha estat possible) i ha pres una ferma consciència. I finalment el *jo* més combatiu, el *jo* que no vol deixar-se vèncer i que enllà dels descensos augura uns temps nous, més dignes i més feliços; des d'aquella transparència de la paraula –com apunta Antoni Marí en el pròleg– que s'enfronta al món per donar sentit a la vida. El *jo* que pren partit, i que contesta, en definitiva, com queda dit en un poema que parla sobre el mateix ofici de l'escriure: "Açò és aquest ofici: / heretgia i empena, anatema i rauxa, / mixtura i fulgència,

art / d'atansar les mans a la fondària dels noms / i sentir el fibló que, delerós i punyent, / et manté sempre amb la vida enverinada i encesa".

A banda d'altres composicions que s'hi sumen, Garcia Grau construeix el llibre a partir, bàsicament, d'uns poemes ofrena (la major part, de caràcter narratiu) que va titulant *Do de la contemplació*, *Do de les mínimes coses*, *Dons de l'heretgia*, *Do de la mixtura*, etcètera, i que constitueixen, fet i fet, l'ànima temàtica d'*Anatema*... Fins al final del llibre, que el poeta clou amb un poema construït a partir de similis i de la repetició sintàctica titulat *Do de la fulgència*, que és una evocació de la necessitat de llum i de descoberta; una aspiració, en la vida, a les grans i petites veritats difanes.

Però aquest procés o trajecte que planteja el poeta i que l'encamina vers l'assumpció d'una consciència (individual, primer, i després col·lectiva) resulta, en els poemes, un poc desigual. I miro d'explicar-me: al costat de composicions ben aconseguïdes, n'apareixen d'altres que es troben en aquell punt perillós de restar en la mera proclama, en detriment, és clar, del rigor i dels supòsits poètics. Això ocorre, a parer d'un servidor, en aquelles composicions en les quals el *discurs* –per més coherent o trepidant que es vulgui– tendeix a anorrear la força i la intensitat poètiques inherents en el poema. Seria el cas d'exemples com ara *Sota manament*, *Do de l'obvietat* i *Do de la contemplació*. Molt diferents d'una altra mena de poemes –*Ars Herètica*, *Do de la mixtura*, *Do del decòrum*, *Escena al fons a la Taunus Strasse*, *Gest a Can Bernell*, per citar-ne alguns– en els quals el poeta decideix invertir la fórmula i opta per fer circular aquest *discurs* ben bé a frec de les imatges i per l'entranya de les paraules.